

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Teacher cognition and language education : research and practise - recenzja

Author: Grażyna Kiliańska-Przybyło

Citation style: Kiliańska-Przybyło Grażyna. (2010). Teacher cognition and language education : research and practise - recenzja. "Lingwistyka Stosowana" (T. 2 (2010), s. 293-295).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Simon BORG *Teacher Cognition and Language Education. Research and Practice.* Continuum, London 2006, 314 s.

Książka S. Borga porusza temat zależności pomiędzy sposobem myślenia nauczyciela a jego zachowaniem. Główną myśl książki najpełniej określa cytat: „Sposób, w jaki nauczyciele postępują, uwarunkowany jest tym, co myślą” (Clark i Singer 1977, za Borg 2006: 8). Dlatego też Borg (2006) wielokrotnie podkreśla konieczność spojrzenia na nauczyciela, jego rolę i działanie z innej perspektywy badawczej. Zamiast koncentrować się tylko na obserwowalnych zachowaniach nauczyciela, należy przede wszystkim zastanowić się nad przyczyną tych zachowań i przekonaniem nauczyciela, które te zachowania determinują.

Kluczowym pojęciem pojawiającym się w książce jest percepcja czy świadomość nauczyciela (ang. *teacher cognition*), definiowana jest przez Simona Borga jako zbiór indywidualnych przekonań, teorii osobistych nauczyciela, na który składają się wiedza teoretyczna i praktyczna oraz wcześniejsze doświadczenia

w roli ucznia i nauczyciela. Ta swoista filozofia nauczyciela jest w różnym stopniu usystematyzowana (np. może zawierać sprzeczne zasady lub zasady nieznajdujące odzwierciedlenia w teoriach nauczania). Jest ona także w różnym stopniu uświadamiana przez samego nauczyciela, który nie zawsze zdaje sobie sprawę z powtarzalności swoich reakcji czy działań. Według Borga, osobiste teorie nauczyciela wpływają w istotny sposób na decyzje i zachowania, zwłaszcza w odniesieniu do: sposobu planowania lekcji i modyfikacji planu, postępowania nauczyciela podczas lekcji, jego wiedzy, opinii i wartości czy też wyobrażenia o zawodzie.

Książka składa się z dziesięciu rozdziałów, z których pierwszy poświęcony jest początkom badań nad świadomością i postrzeganiem nauczyciela. Badania te zostały zainicjowane pod koniec lat 60., a przyczyniły się do tego trzy czynniki: rozwój psychologii kognitywnej, dostrzeżenie roli, jaką odgrywa nauczyciel w procesie dydaktycznym, oraz ograniczenia wynikające z poprzednich metod badania zachowań nauczyciela (metody ilościowe, obserwacja zewnętrznych zachowań nauczyciela i ich częstotliwości) (Borg 2006: 6). Rozdziały: II i III dotyczą, odpowiednio: różnic pomiędzy młodymi/niedoświadczonymi nauczycielami oraz osobami mającymi większe doświadczenie nauczycielskie. Warto podkreślić obszerny przegląd badań dotyczących obu grup nauczycieli, charakterystykę cech typowych dla osób o niewielkim stażu i tych z dużym doświadczeniem, jak również mechanizmów, które odpowiadają tym zachowaniom. Zależność pomiędzy własnymi teoriami i przekonaniem nauczyciela a sposobem nauczania gramatyki został omówiony w rozdziale IV. Może zaskakiwać fakt, iż decyzje dot. komentarza gramatycznego, jego roli i miejsca na lekcji, podejmowane są przez nauczycieli w oparciu o ich własne doświadczenia jako ucznia i nauczyciela oraz przekonania na temat oczekiwania uczniów, zamiast wiedzy teoretycznej nabytej podczas studiów czy kursu przygotowującego do wykonywania zawodu (Borg 2006: 122). Wyobrażenia o roli gramatyki i sposobie jej prezentacji przez nauczyciela są ściśle związane z tzw. świadomością językową nauczyciela, w tym również świadomością metajęzykową. Podejście do nauczania gramatyki zaś uwarunkowane jest znajomością, m.in. reguł i technik wprowadzania gramatyki, stosunkiem samego nauczyciela do błędu językowego oraz jego umiejętnością przekazu objaśnień gramatycznych. To, z kolei rzutuje znacząco na stosowane w klasie procedury nauczania gramatyki.

Rozdział V poświęcony został zależności pomiędzy percepcją a nauczaniem umiejętności czytania i pisanie, zarówno w sytuacji, gdy język angielski jest językiem ojczystym, jak i drugim/obcym.

Natomiast rozdziały VI–IX przedstawiają metody badania teorii osobistych nauczyciela oraz charakteryzują dostępne narzędzia. Omówiono w nich m.in. techniki autoekspresji (*self-report* – rozdz. VI), komentarze werbalne (rozdz. VII), obserwacje (rozdz. VIII) czy refleksję poprzez pisanie (pisanie refleksyjne – rozdz. IX). Opis technik, poparty przykładami, poszerza wiedzę w zakresie możliwości prowadzenia własnych badań oraz pozwala uniknąć błędów. Książkę kończy rozdział zawierający model teorii osobistych nauczyciela (rozdz. X). Zaznaczono w nim również tendencje badań oraz postawiono pytania, na które warto znaleźć odpowiedzi, m.in. o różnice pomiędzy dobrym/efektywnym nauczycielem a tym

osiągającym mniejsze sukcesy, czy wpływ kontekstu klasy szkolnej na percepcję nauczyciela i stosowane przez niego praktyki.

Dużym atutem książki jest fakt, iż przedstawiono w niej szerokie spectrum badań przeprowadzonych na przestrzeni ostatnich 35 lat, co zwiększa wiedzę i świadomość czytelnika w zakresie procesów decyzyjnych nauczyciela, i w rezultacie jego zachowań w klasie. Obowiązkowa lektura dla osób zaangażowanych w proces kształcenia nauczycieli czy zajmujących się rozwojem zawodowym nauczycieli języków obcych, ponieważ podpowiada sposoby pracy z nauczycielami. Stawanie się nauczycielem jest procesem długofalowym, wymagającym zmiany myślenia, tzw. transformacji wewnętrznej z „ja jako uczeń” na „ja jako nauczyciel”. Zachowania zewnętrzne są odzwierciedleniem decyzji i sposobu myślenia nauczyciela. Autor podkreśla jeszcze jedną rzecz: bez zmian w myśleniu nauczycieli, bez uświadomienia im pewnych mechanizmów, bez przygotowania nauczycieli do refleksji nie jest możliwa zmiana w działaniu, a wszelkiego rodzaju kursy będą tylko krótkotrwałą prezentacją wiedzy nieprzyswojonej przez nauczycieli. W swojej książce Borg (2006) podpowiada zadania zwiększające świadomość nauczycieli i udziela wskazówek dotyczących tzw. dobrej praktyki.

Minusem natomiast jest zbyt duże skupienie na literaturze i badaniach anglojęzycznych. Borg (2006) pomija szerszy kontekst, np. brak badań nad innymi językami obcymi oraz brak przykładów krajów innych niż kraje anglojęzyczne. Warto wspomnieć, iż takie badania istnieją, w Polsce podobnymi problemami zajmowała się m.in. D. Werbińska (2004, *Skuteczny nauczyciel języka obcego*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna).

Grażyna K i l i a ń s k a - P r z y b y ł o